Elena Moşuc în rândul marilor soprane ale lumii

(Costin Popa – 15 martie 2013)

Ambientul

Elena Moşuc, Charles Castronovo şi Paul Gay (foto Clärchen und Matthias Baus)

Mărturisesc că am primit cu oarecare reticență vestea reprezentării operei „Lucrezia Borgia” de Donizetti, nouă producție a Teatrului Regal La Monnaie din Bruxelles, în marea arenă a Circului Regal din capitala belgiană și nu în sala bombonieră de la sediu care, ce-i drept, oferea mai puțin de jumătate din numărul de locuri, 1700 față de 3500. Iată deci logica de organizare a acestui eveniment consfințit de un titlu rar și o distribuție stelară. Punct ochit, punct lovit, amfiteatrul poligonal cu 20 de laturi, 37 metri diametru și 15 rânduri de balcoane a fost arhiplin pe parcursul seriei de spectacole. Fapt afirmat de managementul teatrului, fapt constatat personal la un matineu.

Bucuria mea a fost la descoperirea unei acustici naturale excepționale într-un cadru atipic și total deschis, a unui spațiu larg de joc, cu destule practicabile care au permis schimbări rapide de scene. Orchestra s-a aflat la nivelul platoului, în laterala „intrării cailor”, dacă ar fi să ne referim la amplasamentul de circ, cu nu mai mult de 40 de instrumentiști, iar dirijorul a fost urmărit de soliști și cor prin cinci monitoare amplasate de jur-împrejurul arenei. O soluție destul de complicată dar unică într-un asemenea ambient. Singur, Corul Teatrului La Monnaie (dirijor, italianul Martino Faggiani) s-a aflat, în unele momente, în dificultate de coordonare cu șeful de orchestră britanic Julian Reynolds.

În cele patru puncte cardinale ale arenei tronau mulaje gigantice care reprezentau un craniu încoronat, un diavol cu rânjet de clown, o pereche de... sâni (între care Lucrezia urma să apară în actul secund!?!) și o Sfântă Fecioară. A fost în intenția scenografului german Johannes Leiacker să puncteze simbolic câteva din esențele melodramei, moartea, damnarea, desfrâul, religiozitatea, dar modul de realizare a frizat kitsch-ul absolut. Au fost elementele de decor către care au mers rezervele mele, în rest montarea belgianului Guy Joosten a stăpânit cu autoritate narațiunea tramei, transpusă undeva, în prima jumătate a secolului trecut, când încă se mai purtau meloane. Armurierii pot stabili cu precizie perioada, după modelul revolverului cu care Gennaro distruge litera „B” din reclama luminoasă „Borgia”, declanșând definitiv conflictul. Altminteri, costumele chilianului Jorge Lara au fost simplu desenate, de bal pentru doamne (să nu uităm că acțiunea Prologului se petrece în plin carnaval venețian la Palazzo Grimani iar a celui de-al doilea act la sărbătoarea de la palatul prințesei Negroni din Ferrara), smokinguri pentru domni. În plină perioadă modernă, rochiile Lucreziei Borgia au fost de epocă (aluzive la secolul XVI), bine integrate atmosferei de petrecere în care și măștile au fost remarcabile, unele sugerate doar, stilizate, colorate, imaginative, simbolice, bogate. Fără îndoială că libertinajul de la curtea ferrareză nu a fost omis și animatoarele topless au încălzit atmosfera.

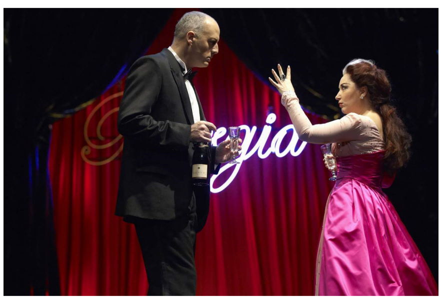
Din unghi actoricesc, a fost evident că Joosten a lucrat mult cu toți cei prezenți pe platoul cvasi-gol. Rezultatele au fost meritorii, jocul scenic intens și convingător.

Lucrarea

Donizetti a compus „Lucrezia Borgia” pentru premiera din 26 decembrie 1833 de la Scala din Milano, pe un libret de Felice Romani, inspirat de piesa lui Victor Hugo, ce reproduce legende țesute în jurul teribilei eroine, fiică de papă, vindicativă, otrăvitoare, mamă a opt copii și presupusă adulteră în timpul celor trei căsătorii. A ales un episod din timpul ultimului mariaj, cu Don Alfonso d’Este, în care iubirea maternă pentru Gennaro, care se îndrăgostise de ea, se suprapune dorințelor de răzbunare pentru cel ce batjocorise numele familiei Borgia, același Gennaro.

Reprezentată destul de rar din cauza dificultății rolului titular, situat în vocalitatea de coloratură dramatică, „Lucrezia Borgia” a renăscut pe afișe în iulie 1965, printr-un concert la Carnegie Hall din New York, datorat marelui dirijor român Ionel Perlea, care a avut-o ca interpretă principală pe tânăra Montserrat Caballé, 32 de ani, moment-reper ce a însemnat lansarea prodigioasă a sopranei într-o carieră fulminantă.

Elena Moșuc...

Elena Moșuc și Paul Gay
(foto Clärchen und Matthias Baus)

...este recunoscută internațional drept o reputată belcantistă. S-a afirmat în acest teritoriu atât de pretențios, pornind de la știința lecturii analitice a scriiturilor rossiniene, belliniene, donizettiene, pe care le-a transpus în sunet grație unor capabilități tehnice, practic, fără limite. Stilul epocii a putut fi redat în integralitate, cu întregul evantai de nuanțe și culori puse în slujba expresiei. Pianissime, diminuendo-uri și crescendo-uri, „messa di voce”, moliciuni, mezzevoci, fraze lungi, de respirație largă și câte altele.

Toate au înveșmântat vocea strălucitoare, omogenă, ductilă, cu mare ambitus de coloratură. Iată panașul Elenei Moșuc. Pasiune ardentă transmite cântul renumitei soprane și astfel rolurile romantice verdiene au fost redate în plinătatea lor, păstrându-le în chip minunat componentele belcantiste. Cu timpul, glasul Elenei Moșuc s-a împlinit din punct de vedere timbral, a devenit mai consistent, au apărut sunetele grave „de piept”, atacurile notelor acute, articulările incisive. Operelor belliniene („Puritanii”, „Somnambula”, „Norma”), donizettiene („Lucia di Lammermoor”, „Linda di Chamounix”, „Maria Stuarda”, Anna Bolena”), verdiene („Corsarul”, „Rigoletto”, „Traviata”, „Luisa Miller”) le-a conferit și le conferă tălmăciri importante.

Seria de spectacole de la Bruxelles a dovedit că rolul titular din „Lucrezia Borgia” reprezintă pentru Elena Moșuc unul din vehiculele cele mai potrivite pentru înfățișarea calităților ei. Cantabilitatea ariei de intrare „Com’è bello!” a fost restituită în toată splendoarea, cald, cu unduiri domoale și punctări subtile. Nimic nu este liniar în cântul Elenei Moșuc, blânde sublinieri și mlădieri expresive dau sensuri afectuoase frazelor contemplative la vederea fiului Gennaro, adâncit în somn. Lejeritățile acestei pagini de tipic „Larghetto” donizettian au fost expuse diafan,

liniștit, cu pianissime plutitoare. Îmi stăruie în memorie o notă de La bemol, interminabil de lungă, emisă într-o singură respirație și a cărei intensitate a crescut până la forte.

În tensionatul duet cu soțul Don Alfonso (basul Paul Gay) din actul prim, recitativele vehemente au alternat cu ruga fierbinte, fluid redată cu un legato exemplar. Secvența „Allegro mosso”, alertă, agitată, comportă salturi în intervale ascendente de octavă, care fie că se finalizează în forte, fie în piano (ca în Prolog). Au fost rezolvate impecabil. Pare că artistei românce nu îi este nimic imposibil. Accentele dramatice din terțetul cu Don Alfonso și Gennaro (tenorul Charles Castronovo), ca și cele din duetul subsecvent cu Gennaro „Infelice! il veleno bevesti...” („Allegro vivace”) au avut fermitatea și avântul venite din adâncă trăire.

Deznodământul i-a oferit Elenei Moșuc impresionante momente, implorare disperată în cavatina „M’odi, ah m’odi”, în care rafinamentele și lacrima s-au simțit la tot pasul. Cabaletta finală „Era desso il figlio mio” a cutremurat prin durerea sfâșietoare a unei mame la pierderea fiului. Lucrezia Borgia în viziunea Elenei Moșuc este un personaj dominat de dragostea maternă, mai mult decât o răzbunătoare. Avalanșele portativelor încărcate de coloratură au fost absolut spectaculoase, iar acuta de Mi bemol, sunet fin care a încheiat partitura sopranei, s-a transformat, pe fraza descendentă, într-un râs dement. Eroina înnebunește. O Lucia di Lammermoor avant la lettre.

Întregul rol a fost jucat admirabil, convingător, debordant, fără economie de efort, cu extremă dăruire. Admirabilă creație!

Partenerii divei

Elena Moșuc și Charles Castronovo (foto Clärchen und Matthias Baus)

Belcanto-ul nu a fost la el acasă numai grație Elenei Moșuc. O distribuție bine alcătuită ni i-a înfățișat pe mezzosoprana spaniolă Silvia Tro Santafé (travesti în rolul Maffio Orsini, prietenul lui Gennaro), americanul Charles Castronovo și francezul Paul Gay. Cu timbru frumos, cu egalitate între registre ce îi conferă fluență pe ambitus, cu frazare bine condusă, Silvia Tro Santafé a cântat cu aplomb, inclusiv cunoscuta baladă „Il segreto per esser felici” din actul al doilea.

Un anunț făcut la începutul spectacolului îl prezenta pe Castronovo ca fiind gripat. Poate acesta a fost motivul unor ușoare răgușeli în primul act, dar tenorul a expus o voce plăcută, plină de lirism evocator și a modelat frumos frazele muzicale, cu acea italianità absolut indispensabilă. A cântat cu legato di grazia, moliciuni, abandonuri poetice și mezzevoci, o bună recomandare a artistului pentru rolurile de acest gen.

Cu glas solid și penetrant, Paul Gay a conturat un Don Alfonso dur, perfid și stâncos, așa cum este caracterul personajului. Nu trebuie uitată însă apartenența rolului la scriitura belcantistă și, privit din acest unghi, cântul francezului a părut monoton și fără maleabilitate.

Scenă finală
(foto Clärchen und Matthias Baus)

Cvartetul principal și cei zece (!) soliști din rolurile mici au fost bine conduși de dirijorul Julian Reynolds, la pupitrul ansamblurilor Teatrului Regal La Monnaie. Șeful de orchestră cunoaște bine specificul lucrării, cursivitatea discursului muzical este asigurată, ca și tensiunea dramatică. Tempii au fost judicios aleși și ansamblurile concertato care le prefigurează pe cele ce vor veni mai târziu, în partiturile verdiene romantice, au avut echilibru și coerență.

Epilog

Neavând posibilitatea de comparații decât prin suporturile audio-video, le reascult și le revăd pe celebrele soprane belcantiste care au înregistrat rolul în integralitate, în studio sau live ca urmare a unor concerte sau spectacole. Prin excepționala sa performanță la Bruxelles, Elena Moșuc face ca acest grup select al interpretelor opusului donizettian, imuabil vreme de aproape cinci decenii, să se extindă. O dată în plus, artista noastră este validată printre cele mari, printre cei mari, un fapt care ar trebui pe deplin cunoscut și apreciat și în România. Prea de multe ori repetăm doar nume vizibile mediatic. Aflată la apogeul carierei, Elena Moșuc, prin înalta sa valoare vocală și artistică, merită o mai mare recunoaștere și în țara sa, unde a revenit pe scene de operă și în concerte, cu mare drag, ori de câte ori a fost solicitată. Suntem contemporani cu Elena Moșuc și trebuie să ne bucurăm pentru acest privilegiu.